

Baerne

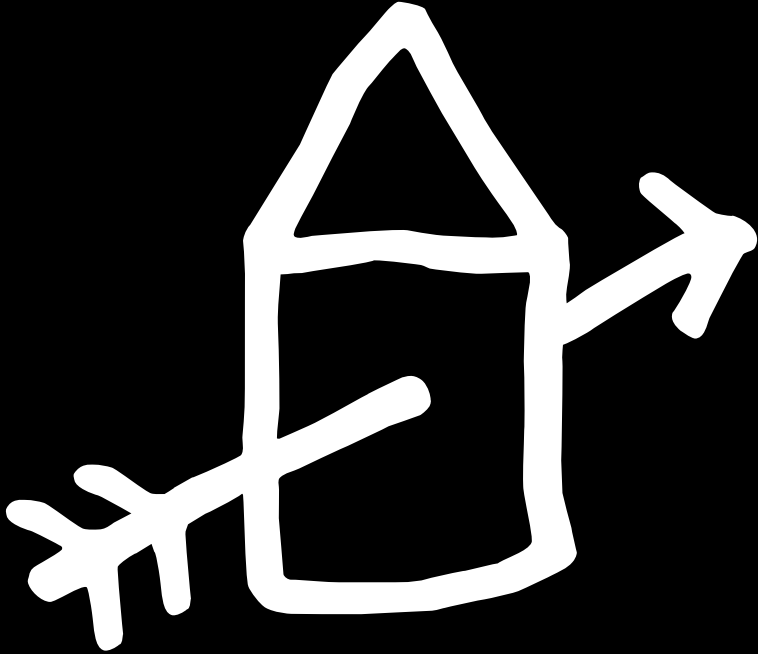

In dit nummer o.a.:

- leper - 100 jaar Grote Oorlog - Nederland neutraal?
- Van noodkreet naar juichkreet
- 120 jaar Aloysiusschool (deel 2)

Historische Kring Baerne

Hét ware huis

Van Berkum Makelaars

Van Berkum Makelaars bv | Makelaars in en taxateurs van onroerende zaken
Nieuw Baarnstraat 93 Postbus 135 3740 AC Baarn | Lid NVM Wonen - BOG
telefoon (035) 541 84 45 | info@vanberkummakelaars.nl

Baerne

VAN UW VOORZITTER

Begin augustus bracht ik, terug van vakantie, een bezoek aan de Oudheidkamer om te zien wat er allemaal gaande was. Wat een drukte! Plaatsgebrek doet soms wonderen in de zin van opruimen en herorganiseren. Projecten waar eerder nog geen tijd voor was gevonden, zoals het fotograferen van de 'grote stukken' en ze in een computersysteem vindbaar maken, is er nog maar een van. Wat fijn om zoveel inzet te zien.

De *Baerne* ligt weer voor u met veel leuke stukken over onze geliefde woonomgeving. Het is telkens weer een groot genoegen om deze direct van voor naar achter door te lezen. Ditmaal aandacht voor de Eerste Wereldoorlog in Ieper (en Baarn), het tweede deel van de geschiedenis van de 120-jarige *Aloysiuschool* en twee positieve berichten van onze werkgroepen ARWE en Oude Begraafplaats.

Bij vele verenigingen blijft het een heikel punt om voldoende medewerkers voor de werkgroepen te vinden. Dat geldt eveneens voor de HKB. Er is zoveel te doen en laten we niet vergeten dat de leeftijd ons ook af en toe parten kan spelen, zodat de inzet moet worden beëindigd. Ook gaan de dingen soms anders dan we voor ons zelf hadden bedacht en is het lastig daarmee om te gaan. Diegene die er over denkt om onze mooie en zeer actieve vereniging als vrijwilliger te ondersteunen, vraag ik contact met mij of een van de coördinatoren op te nemen.

Er valt vast wel een passende plek te vullen in het bestuur of een werkgroep.

Ik hoop u te mogen ontmoeten tijdens het Cultureel Festival (wij staan zaterdag 5 september a.s. in de Laanstraat) of bij de excursie naar Doorn op 19 september. Dank voor het lezen van de overpeinzingen van een voorzitter en ik wens u veel leesplezier.

André Mascini

INHOUD

Van de Voorzitter	65
Ieper – 100 jaar Grote Oorlog	66
Vuursteenvondsten	73
Van noodkreet naar juichkreet	80
De Aloysiuschool (deel 2)	84
Expositie 'Kunst met een kroontje' 94	94
Giften kwartaal 2-2015	93
Colofon en Agenda	96

Fotoverantwoording omslag: Affiche tentoonstelling Leo Gestel over Belgische vluchtelingen t.b.v. vluchtelingen hulp Eerste Wereldoorlog (coll. B. Smit)

IEPER – 100 JAAR GROTE OORLOG – NEDERLAND

NEUTRAAL?

Donderdag 23 april jl. hield Barend Smit voor de HKB een lezing over 'Ieper – 100 jaar Grote Oorlog'. De redactie heeft hem gevraagd enkele hoofdlijnen uit deze lezing, het onderwerp 'neutraal Nederland' en de Baarnse items, tot een artikel voor Baerne te verwerken.

door: Barend Smit

Ieper en omgeving zijn door de Eerste Wereldoorlog (in Vlaanderen 'De Grote Oorlog' genoemd) gebrandmerkt. Naast de honderden monumenten en begraafplaatsen worden er tot op de dag van vandaag nog bommen, granaten en slachtofferresten gevonden. Duizenden gasgranaten wachten op ontmanteling. Honderdduizenden bezoekers van over de hele wereld komen jaarlijks naar Ieper om in het landschap een restant terug te vinden van De Grote Oorlog (1914–1918).

Iedere avond wordt de doorgang onder de toegangspoort naar Ieper voor alle verkeer afgesloten. Vanaf 1928 wordt dan stipt om 20.00 u onder de machtige gewelven van de Menenpoort de *Last Post* geblazen. Vervolgens is het dan twee minuten stil. In duizenden hoofden blijft het rondzoemen: Waarom oorlog? Waarom deze oorlog?

Nadat een Bosnische student met enkele schoten uit zijn FN- pistool (van Belgisch makelij) de Oostenrijks-Hongaarse troonopvolger Franz Ferdinand en zijn vrouw bij een bezoek aan Sarajevo

doodde, werd het oorlogsraderwerk in gang gezet. En wonderlijk: niemand wilde het raderwerk stoppen. Op het hoogtepunt zijn er 33 landen met elkaar in oorlog. Slechts 12 landen blijven neutraal, waaronder Nederland. Ook België wenst neutraal te blijven, maar overeenkomstig het Von Schlieffenplan rukken de Duitse troepen op - dwars door België - om de Fransen in de rug te kunnen aanvallen. En dan snel naar Rusland. Zware houwitsers schieten de forten rond Luik volledig aan puin. 'Effe door België naar Frankrijk marcheren' verloopt voor de Duitse troepen trager dan gewenst. Zesduizend Belgische burgers worden gedood en de unieke universiteitsbibliotheek van Leuven gaat in vlammen op. Groot-Brittannië staat pal achter de neutraliteit van België en verklaart de oorlog aan Duitsland. Dat betekent massale recrutering van Britse soldaten. *Your country needs you.*

De Belgische koning Albert I voert bevel over het leger en trekt zich terug op Antwerpen. De Duitsers vliegen met een zeppelin boven Antwerpen en laten

eerst zeven bommen vallen, daarna 140 bommen. Meer dan 4000 granaten tref- fen de stad. Neutraal Nederland weigert de Britse troepen via de Schelde door- vaart naar Antwerpen te geven. Britse troepen komen in Oostende aan land en gaan lopend, trekkend en rijdend richting Antwerpen. Te laat. Antwerpen valt. Een ware uittocht voltrekt zich: meer dan 1 miljoen Belgen vluchten naar neutraal Nederland. De Belgische vluchtelingen worden in Nederland opgevangen in kampen, scholen, fa- brieksloodsen en bij particulieren. Meer dan 41.000 Belgische soldaten worden in neutraal Nederland in internerings-

kampen geplaatst. De Duitsers stoten door. Belgische en Britse legers trekken zich terug achter de rivier de IJzer en het kanaal naar Ieper. De Belgen zetten de gehele IJzervlakte onder water. Modder, prikkeldraad, gifgas, ratten, ratelende mitrailleurs... er verschijnt een hel op aarde. Via de oude lakenstad Ieper wil- len de Duitsers de Franse kanaalhavens bereiken. Dat gaat niet lukken. De vier jaar durende loopgravenoorlog strekt zich uit van Nieuwpoort, via Ieper naar de rivieren de Marne en de Somme tot aan de Frans-Zwitserse grens.

Vluchtelingen in Baarn

Van de 1 miljoen Belgen die naar Nederland vluchten, komen er onge- veer 450 in Baarn terecht. Dit aantal is niet constant. Het is een komen en gaan van vluchtelingen. Uit een archiefbericht van de districtsschoolop- ziener blijkt, dat hij akkoord gaat met het gebruik van het gymlokaal van de Westerschool voor Belgische vluchte- lingen. Prompt stuurt het hoofd van de Oosterschool een bericht, dat ont- ruiming van zijn gymlokaal nog niet kan plaatsvinden. Het is opvallend dat de provincie Utrecht direct het bureau- cratische 'bevel' gaat voeren over de Baarnse vluchtelingen. Het gemeente- bestuur van Baarn voert – althans op pa- pier – de instructies van de Commissaris van de Koningin (CdK) F.A.C. graaf van Lynden van Sandenburg nauwgezet uit. De Commissaris verzoekt aansluiting van het *Plaatselijk Steuncomité Baarn* bij het *Nationaal Steuncomité*, geeft

Eén van de vele recruteringsposters

leper: ruïne Lakenhallen en Belfort met de eerste toeristen (1919)

aanwijzingen voor het nemen van gezondheidsmaatregelen voor vluchtelingen (16-10-1914), geeft regels voor de terugkeer van Belgische vluchtelingen (21-10-1914), geeft aanwijzingen om het door Belgische vluchtelingen gebruikte beddengoed te ontsmetten (04-12-1914), verplicht Baarn om een uittocht van Belgische vluchtelingen naar Engeland en Frankrijk tegen te gaan (08-01-1915), enzovoort. Opgemerkt dient te worden dat Baarn er als de kip-

pen bij is om de gemaakte onkosten voor het Plaatselijk Steuncomité en de huisvesting en voeding van de Belgische vluchtelingen bij de CdK te declareren. Het gaat om bedragen van ongeveer f 1.200 per maand. Vanaf mei 1915 zijn er geen declaraties meer te vinden in het archief. Is de stroom armlastige vluchtelingen dan opgedroogd? Of afgevoerd naar het vluchtoord Ede? Op 15 september 1915 drong de CdK erop aan om de laatste Belgische vluchtelingen,

die in Baarn op kosten der regering zijn ondergebracht, te doen overbrengen naar een vluchtkamp of 'prompt' terug naar België. Uit correspondentie met het Plaatselijk Comité blijkt, dat de nog aanwezige, armlastige vluchtelingen zijn overgebracht naar het vluchtkamp Ede.

Belgische vluchtelingen die hun verblijf in Nederland zelf kunnen betalen, mogen uiteraard blijven wonen in 'eigen huizen', pensions, bij familie of gastgezinnen. Dichter-vluchteling Jan van Nijlen is zo'n geluksvogel. Jan van Nijlen is bekend geworden door zijn dichtregels: *Bestijg den trein nooit zonder uw valies met dromen, dan vindt ge in elke stad behoorlijk onderkomen.*

Als deelnemer aan de uittocht belandden hij en zijn vrouw met wat schamele bezittingen in Roosendaal, waar ze de trein naar Utrecht namen. In de Domstad telegrafeerde Van Nijlen naar de moeder van zijn vriend Jan Greshoff in Apeldoorn. Zo kwam Jan van Nijlen terecht in het pension *Eureka* van moeder Greshoff (Boschweg 6, Apeldoorn). In Baarn woonde inmiddels de Vlaamse dichter, essayist en toneelschrijver Karel van den Oever bij zijn familie (Mollerusstraat 3). Meestal werkte Karel van den Oever in zijn 'chateauke', een houten huisje dat eigenlijk niet meer was dan een voormalige autostalling. Karel van den Oever was een overtuigd flamingant, fel katholiek en voorvechter van de Vlaamse en Groot-Nederlandse gedachte. Voor de Grote Oorlog was hij redactiesecretaris van het door hemzelf en

Jozef Muls opgerichte, literaire tijdschrift *Vlaamsche Arbeid* (1905-1930) met als medewerkers o.a. Willem Elsschot, Felix Timmermans en August van Cauwelaert. Jan van Nijlen verzorgde in het tijdschrift de kroniek 'Verhalend Proza en Toneel'. Karel van den Oever was erg gesteld op Jan van Nijlen. Beide heren zochten elkaar vaak op. Nadat Jan van Nijlen verhuisd was naar Den Haag ging Karel zelfs op de fiets naar Den Haag. Via de contacten van Jan Greshoff kwamen beide heren in contact met de Haagse literaire kringen, o.a. met de dichter Jacques Bloem. Van den Oever (uitspraak: *De hoogste, de liefste kunst is in Holland onafgebroken verbonden aan de vraag: wat brengt het mij geldelijk op?*) onderhield ook contact met andere naar Nederland uitgeweken Vlamingen, zoals Jules Persyn en August van Cauwelaert. Een andere opvallende, vluchteling in Baarn (Lage Vuursche) was René de Clercq, Vlaams schrijver, dichter, componist en politiek activist. Hij was tijdens de Eerste Wereldoorlog leraar aan de *Belgische School* te Amsterdam en wenste de Vlaamse kwestie op te lossen met behulp van de Duitse bezetter. Na de oorlog wachtte hem een doodvonnis in België. In Nederland werd hij beschermd door de kunstenaarsfamilie Pieck. In 1932 werd hij begraven op het kerkhof te Lage Vuursche in de grond van de familie Pieck. Tot 1982 was zijn opvallend grafmonument te zien op het kerkhof: een knielende René de Clercq, zijn hoofd gericht naar het heelal en met zijn linkerhand liet hij moeder aarde, zijn

Vlaanderen, niet los. In 1982 werden zijn gebeente en grafmonument overgebracht naar zijn geboorteplaats Deerlijk in Vlaanderen.

Onderwijs

De Baarnse schoolhoofden maken melding van een toename van het leerlingenaantal door de komst van kinderen van Belgische vluchtelingen. Toch wordt er ook een aparte school geformeerd. Deze *Belgische School* (ongeveer 30 leerlingen) stuurt bijna wekelijks verslag naar het gemeentebestuur en/of het *Plaatselijk Steuncomité*. De korte verslagen betreffen de namen van ingeschreven leerlingen, de aan- en afwezigheid, het gebrek aan kleding en leermiddelen. Gelet op de data van de verslagen in het archief (januari 1915 t/m maart 1915) heeft de *Belgische School* in Baarn slechts 4 maanden bestaan. In een Nieuwjaarsgroet aan het *Plaatselijk Steuncomité* tonen de leerlingen hun dankbaarheid: (...) *Niet alles begrijpend van de groote goedheid hier voor ons beseffen we toch het heerlijke en nuttige van hier voort te mogen leeren. Daarom willen we bij onze wenschen ook onzen innigen dank uitdrukken voor al wat U reeds voor ons deed. Dit alles, geachte Mevrouwen en Heeren vergeten nooit De Belgische leerlingen.*

Tekort aan voedsel en brandstof

Voor Duitsland was Nederland de belangrijkste luchtpijp voor de handel. Rotterdam was de belangrijkste doorvoerhaven. Tot groot ongenoegen van Groot-Brittannië voor wie Nederland

Angstaanjagende oproep aan de boeren om graan te leveren

de zwakste schakel in de zeeblokkade was. In verband met het voedseltekort volgen er rantsoenering en distributie. Er ontstaat aardappeloproer. Uit Britse schepen (in Rotterdam en Amsterdam), uit treinwagons, pakhuizen en markten proberen vrouwen aardappelvoorraden te 'overmeesteren': 10 doden, 100 gewonden. Hopeloze burgemeesters roepen: *Regering, stuur aardappelen of huzaren!* Een kamerlid stelt: *Als we de boeren binnenstebuiten keren, is er in Nederland nog wel een jaar eten in huis.*

Vanuit Duitsland komt over de Nederlandse rivieren een sterke aanvoer van voedselvoorraden, zand en grind op gang, bestemd voor Nederland en

België. Het zand en het grind zijn voor het bouwen van Duitse bunkers in België. Groot-Brittannië is razend.

In de dorpen tussen Vecht en Eem is de voedselsituatie minder ernstig dan in de grote steden. Er zijn rondom de huizen vele moestuintjes te vinden. De gemeente Baarn stimuleert ook de villabewoners om hun tuinen en gazons met aardappelen en peulvruchten te beplanten. De heer Chr. Pleines, woonachtig op Amsterdamsestraatweg 18, klimt in de pen: *Weledelachtbare Heeren Burgemeester en Wethouders der gemeente Baarn, Met instemming las ondergeteekende de ernstige woorden over het productief maken der gazons door de villabewoners (...) Gaarne zou hij van U de schriftelijke verzekering ontvangen, dat de eigenaars van villa's, die hunne terreinen zullen gebruiken voor dit doel, ook in het ongestoord bezit der vruchten zullen blijven (...).* B&W van Baarn antwoordt, dat zij volgens aanschrijving van de CdK veronderstellen, dat de volle opbrengst *te Uwer beschikking zal worden gelaten. Zekerheid hieromtrent kunnen wij U echter niet geven.* Het verzoek van de R.K.-werkliedenvereniging *St. Joseph* om het aardappelrantsoen te vergroten of meer gort, erwten, rijst of bonen te verstrekken, wordt door de gemeenteraad (29-04-1918) voor kennisgeving aangenomen.

Als de regeringscommissaris voor de Rijksgraaninzameling de burgemeester aanspoort om de boeren het graan

te laten dorsen, schrijft burgemeester J.W.H. Rutgers van Rozenburg terug, dat hij dat naar gelang de behoefte geleidelijk laat dorsen en dat er dit jaar (1918) in Baarn minder rogge is dan in Soest. In dezelfde brief geeft de burgemeester aan *dat de heer Insinger van Pijnenburg zijn oogst te velde verkoopt en gedeeltelijk reeds verkocht heeft voor smokkelprijzen (...) en verdwijnt aldus het grootste gedeelte van den oogst.* De gemeenteraad wordt bestookt met briefjes van burgers om geld terug te mogen ontvangen voor het verbruiken van gas boven het vastgestelde kwantum. Zoals het briefje van de heer E.G. Verhaar met verzoek om f 6 te mogen terug ontvangen: (...) *daar mijn vrouw verschenen maand bloedspuwingen had, en er ook aan gestorven is, moest ik op advies van den dokter des nachts licht branden.* Met een bewijsbriefje van de huisarts: *dat noodzakelijk gewaakt moest worden en dat daarvoor 't gasverbruik aanmerkelijk is verhoogd.*

Als burgemeester Rutgers constateert dat de voorraad petroleum ter verlichting van de Eembrug spoedig verbruikt zal zijn, vraagt hij aan de Toewijzingscommissie van Petroleum om 40 liter petroleum beschikbaar te stellen, anders zouden bijzonder grote gevaren voor de scheepvaart kunnen ontstaan. De burgemeester krijgt geen petroleum. Vervolgens brengt B&W ter openbare kennis (01-08-1918): dat in verband met gebrek aan petroleum voor verlichting, de Eembrug van zonsonder-

Chemische oorlogsvoering: verblinde slachtoffers op weg naar de EHBO-post

gang tot zonsopgang voor de scheepvaart zal zijn gesloten.

Technologische inspiratie

Intussen experimenteren de Duitsers in leper met chemische oorlogsvoering. Onder leiding van de Duitse scheikundige Fritz Haber wordt ter plekke het gebruik van chloorgas, fosgeen en mosterdgas 'uitgeprobeerd'. Gelet op het 'succes' van mosterdgas krijgt dat de naam Yperiet. In 1920 krijgt Fritz Haber de Nobelprijs. Weliswaar voor de stikstofverbinding kunstmest, maar toch... In 1916 en 1917 graven de Britten ondergrondse tunnels en brengen 19 dieptemijnen onder de Duitse stellingen tot ontploffing. Manschappen en bomen worden in de lucht geblazen. Duits verlies: 20.000 manschappen. Geen menselijk spoor meer terug te vinden in de leperboog. Duitsland start een duikbotenoorlog. Daarom verklaren ook de Verenigde Staten in 1917 de oorlog aan Duitsland. De komst van de Amerikaanse troepen maakt de Duitse overwinning hopeloos. Eis: de Duitse keizer moet

aftreden. Keizer Wilhelm vertrekt naar neutraal Nederland en krijgt onderdak in het kasteel van graaf Bentinck in Amerongen. Pas in 1920 verhuist hij naar *Huis Doorn* om hout te hakken. Maar dat is een ander verhaal. Een verhaal waarover de HKB-deelnemers aan de excursie naar *Huis Doorn* van 19 september a.s. vast meer te weten zullen komen...

Bronnen

Archief Eemland, Gemeentebestuur Baarn
1914 t/m 1918, Algemene Zaken, inv. nrs.
724, 1155, 466, 382 en Verslag over de Belgische School in Baarn, plaatsingscode D 1233
Bossche, Stefan van de: Jan van Nijlen – Biografie (2005)
Geest, Mark de: *Brave Little Belgium – 13 verhalen over België in de Eerste Wereldoorlog* (2013)
Moeyes, Paul: *Buiten Schot – Nederland tijdens de Eerste Wereldoorlog 1914-1918* (2014)
Smit, Barend: *In de verte...* (2014), columns & reportages, p. 102 en 114

Fotoverantwoording

Archief Eemland en eigen collectie B. Smit.

VUURSTEENVONDSTEN - LEGAAT BEN HEERINGA

Eind juni 2015 ontving de ARWE een e-mail van een zekere Albert Eshuis uit Almelo. Hij schreef dat hij als vrijwilliger in het *Stadsmuseum* te Almelo bekend was met het archeologisch materiaal dat Ben Heeringa (oud-lid van de HKB) had nagelaten aan dat museum bij diens overlijden ongeveer tien jaar geleden. Onder dat materiaal bevonden zich ook vuursteenartefacten uit Baarn.

Bij de voorbereiding van een tentoonstelling met veel archeologische vondsten uit Twente – ter gelegenheid van het 40-jarig jubileum van genoemd museum begin dit jaar - zijn ook de Baarnse vuursteenartefacten van Heeringa bekeken, gedetermineerd en gerapporteerd om uiteindelijk te worden aangeboden aan onze vereniging.

door: Jan van der Laan

Ben Heeringa werd in 1988 lid van de ARWE en bleef dat tot het moment dat hij terugkeerde naar het oosten van het land waar hij oorspronkelijk vandaan kwam. Hij was werkzaam als ambulancbegeleider en trok één dag per week uit voor zijn hobby's. Veelal ging hij dan op fossielenjacht in het oosten van het land, maar ook in Baarn en omgeving liep hij wel landerijen af, op zoek naar pijpenkopjes en ander archeologisch materiaal dat met het afval uit de steden als bemesting over landerijen was verspreid. Na Ben's overlijden is het grootste deel van zijn geologische verzameling opgenomen in de collectie van museum *Natura Docet* in Denekamp. Het archeologisch materiaal, waaronder ook het vuursteenmateriaal uit Baarn, is bij Albert Eshuis terechtgekomen.

De Drie Eiken

In juli 1988 was Ben op het terrein van het toekomstige industrieterrein *De Drie*

Eiken weer op zoek naar pijpenkoppen, toen hij op de rand van een zandheuvel een bewerkte aardewerkscherf vond. Het bleek om een scherf van een klokbekeker te gaan, herkenbaar aan het visgraatmotief waarmee het aardewerk van de klokbekercultuur veelal werd versierd. De mensen van de Klokbekercultuur leefden van ongeveer 1900-1400 v.Chr. en waren nomaden die regelmatig in het waterrijke gebied van de prehistorische Eem kwamen jagen en vissen.

Bijafwezigheid van de provinciaal archeoloog werd door de Baarnse archeoloog dr. J.A. Bakker samen met het ARWE-lid en ROB-correspondent Thomas Cleij een verkenning op het betreffende terrein gedaan, waarbij Prehistorische en Laatmiddeleeuwse sporen werden ontdekt. Dit alles leidde tot een noodopgraving onder leiding van de provinciaal archeoloog van Flevoland, J.W.H. Hogestijn, en opgravingleider G. van Haaf. De gemeente Baarn stelde voor

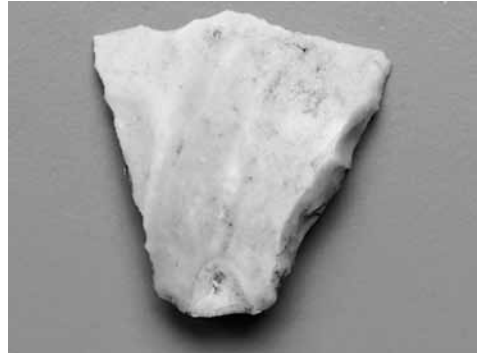
A1-A - Spits (8800-7200 BP).

deze noodopgraving een bijdrage van f 12.000 beschikbaar.

Vuurstenen werktuigen

Rondtrekkende jagers-verzamelaars maakten de meeste gebruiksvoorwerpen en wapens op de plaats waar ze hun kamp opsloegen. Van vuursteenknollen werden dunne stukken afgeslagen waarvan mesjes, schrabbertjes en pijlpuntjes werden gemaakt. De vuursteenknollen in onze omgeving waren vaak niet groter dan een vuist. Tijdens de opgraving aan de latere Baarnsche Dijk en Tolweg werden vondsten gedaan uit het Paleolithicum, Mesolithicum, Neolithicum en de 13e eeuw.

De oudste overblijfselen van menselijke activiteiten in Baarn betreffen sporen van de mensen die in een toendraachtig landschap kuddes rendieren volgden. Deze Paleolithische sporen (14.000-8800 v.Chr.) bestaan uit een

A2 - Transversale pijlpunt, Trechterbekercultuur (Neolithicum ca. 5000 v.Chr.)

concentratie van hardkuilen en vuursteenartefacten.

De Mesolithische sporen (8800-4900 v.Chr.) bestaan uit de aanwezigheid van vuursteenartefacten en grote hoeveelheden kookstenen. Ook werd uit deze periode een ovaalvormige kuil gevonden met mogelijke paalgoten met daarin houtskool, stukjes oker en vuursteenmateriaal.

Uit het Laat-Neolithicum werd een verspoelde grafheuvel gevonden die herkenbaar was aan de met zand dichtgewaaide kringgreppel. Onder de grafheuvel werd het graf van een jonge vrouw aangetroffen. Als grafgiften waren een spinsteentje en twee priemen van geiten- of schapenbot meegegeven. Onder de verspoelde grafheuvel lag ook een iets jonger mannengraf (2200-1700 v.Chr.). Het lichaam van de man was gecremeerd waardoor alleen stukjes bot teruggevonden zijn. Als grafgiften waren een vuurstenen mes en een bikkel meegegeven.

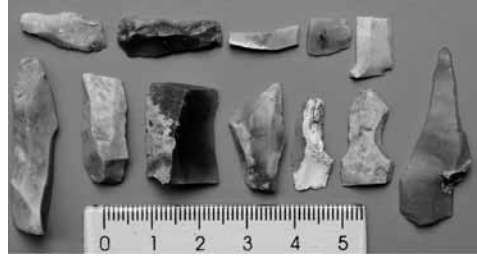
A3- 2 stuks vuursteen licht getoucheerd, waarvan de ovale mogelijk een schrabber is

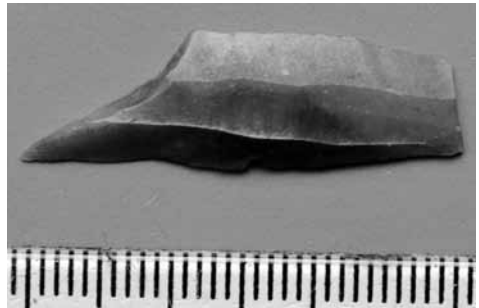
B1 - Schrabbers

O2 - Kligen

A5-2 - Kligen

B3-A - Steker

Nadat de opgraving was beëindigd is door een aantal Baarnaars op eigen gelegenheid nog verder gezocht naar archeologisch materiaal. Ook Ben Heeringa was een van de mensen die na afloop van het onderzoek nog vuursteenmateriaal heeft verzameld.

Uiteraard is de ARWE erg blij met de geste om het vuursteenmateriaal van Ben weer naar Baarn terug te brengen en wij zullen het graag in de uitgebreide collectie van de ARWE opnemen.

Uw oude of nieuwe huis meesterlijk geschilderd?

SCHILDERSBEDRIJF

u.d. Horst

CANTONLAAN 1 - 3742 CH BAARN
TEL. (035) 542 28 93 - FAX (035) 543 02 58

Voor Baarn en omstreken van oudsher bekend

Welkom bij Eethuys-Cafe "De Generaal"

Eethuys-Cafe "De Generaal" is gesitueerd in het stijlvolle monumentale pand uit 1870 dat in haar oorspronkelijke functie jarenlang dienst heeft gedaan als station Baarn, inclusief wachtkamer voor de Koninklijke familie. Het restaurant grenst aan het populaire wandel- en fietsgebied het Baarnsche Bos en is gemakkelijk bereikbaar met de trein of de auto (parkeren gratis).

Dagelijks geopend

Eethuys-Cafe "De Generaal" is dagelijks geopend vanaf 10:00 uur. De keuken is vanaf 12:00 uur geopend, waarna het ook mogelijk is om uit de zeer gevarieerde menukaart te bestellen.

Groot terras

Het restaurant beschikt over twee ruime zalen en een groot terras. In de zomer is het mogelijk, zolang het weer het toelaat, om buiten te dineren. Reserveren is niet noodzakelijk maar wordt echter wel aangeraden.

Wij staan u gaarne telefonisch te woord voor verdere vragen of reserveringen Eethuys-Cafe "De Generaal", Lt. Generaal van Heutszlaan 5, 3743 JL Baarn - Tel: (035) 5421784.

juwelier
van doorm

Al vier generaties liefde voor 't vak.

Brinkstraat 14-16 3741 AN Baarn Tel: 035-5413107
info@juweliervandoorm.nl www.juweliervandoorm.nl

VAATWASSER STUK?

Wij repareren alle gerenommeerde merken

BEL DIRECT
035-694 23 96

Miele
er is geen betere

AEG

BOSCH

SIEMENS

**BESTE
SERVICE**

Electro World Van der Meulen

Brinkstraat 28 & 29, Baarn
www.electroworldvandermeulen.nl

ELECTROWORLD.NL

Electro World is onderdeel van **UNITEDRETAIL**

Eemnesserweg 12, postbus 97, 3740 AB Baarn
Telefoon: (035) 541 33 21, telefax (035) 541 81 53
E-mail: info@debaarnsenotarissen.nl

PLEZIERIG LEVEN, ZORGELOOS WONEN

DANKZIJ ONS ZORGHOTEL
KUNT U EVEN 'PROEFWONEN'

Welkom bij Huize Brandsen. Een sfeervol woon-zorghuis en zorghotel midden in het gezellige en groene Baarn. Hier geniet u van professionele levensloopbestendige zorg, ruime appartementen en een levendige sfeer. Een zorgindicatie is niet noodzakelijk. Zo wordt verzorgd wonen zorgeloos leven. Zie www.huizebrandsen.nl

HUIZE • BRANDSEN
verzorgd wonen

Koningsweg 2, 3743 EV Baarn 035 541 3055 info@huizebrandsen.nl www.huizebrandsen.nl

APOTHEEK JULIUS

Sinds 1886

M.A. Smulders - de Jong apotheker

UW GENEESMIDDEL ONZE ZORG

Laanstraat 26, 3743 BG Baarn

Telefoon (035) 5412432

Fax (035) 5421021

E-mail apotheekjulius@ezorg.nl

www.apotheekjulius.nl

AL 35 JAAR STERK IN:

- TAPIJT
- LAMINAAT
- GORDIJNEN
- VITRAGE
- RAAMDECORATIE
- MEUBELSTOFFERING
- BEDDEN
- BOXSPRINGS
- DEKBEDDEN EN KUSSENS
- BEDTEXTIEL

VAKKUNDIG,
ERVARING, SERVICE EN
EEN DESKUNDIG
ADVIES

DE WOON- EN SLAAPSPECIALIST VAN BAARN E.O.

jan buis

NIEUWSTRAAT 24-27, 3743 BK BAARN

WONEN: TEL. 035-5412600

SLAPEN: TEL. 035-5413076

VAN NOODKREET NAAR JUICKREET

De werkgroep Oude Begraafplaats houdt zich vooral bezig met het onderhoud van het groen en het klein onderhoud van de graven, zoals het schoonhouden van de graven, het opnieuw beletteren van de grafstenen en het uitvoeren van klein 'technisch' onderhoud aan de graven. Voor echt restauratiewerk is de WOB niet toegerust en ontbreekt het ook aan de daarvoor vereiste specifieke vakken-nis, laat staan dat de werkgroep over de daarvoor benodigde fondsen beschikken. Dat betekent wel, dat – als er niets zou veranderen – de begraafplaats in de nabije toekomst qua groen en qua terrein er keurig uit zal zien, maar dat door de ongestoorde inwerking van de tand des tijds veel graven instorten, dat grafstenen gevaarlijk achterover hellen of scheefhangen, en dekstenen gebarsten zijn. Er waren eind 2014 al een aantal grafmonumenten die dringend aan een vakkundige restauratie toe waren. Enige urgentie was dus geboden, wilden wij niet nu al door de toekomst ingehaald worden. Kortom, niet alleen een uiterst gevaarlijke, maar ook een gemeentelijk monument onwaardige situatie.

door: Taco Hofstra

De WOB trok dan ook aan de noodklok. Er werd contact opgenomen met de gemeente, de situatie is daar uitgelegd en ter plekke is een rondleiding verzorgd, zodat de verantwoordelijke raadsleden de toestand in ogenschouw kon nemen. De reactie van de gemeente was be-moedigend: er was oog voor de veiligheidsaspecten, maar – nog fundamen-teler – men zag in dat er qua restauratie c.q. groot onderhoud wel iets moest gebeuren wilde de Oude Begraafplaats als gemeentelijk monument blijven be-staan. Hoe dat praktisch en financieel vorm zou moeten krijgen was toen nog de grote vraag, al waren we als werk-groep in ieder geval al heel blij met de erkenning van het probleem en met de uitgesproken wil er wat aan te doen.

Soelaas

In de gesprekken met de gemeente was het urgentielijstje natuurlijk aan de orde geweest en we hadden ook al enige of-fertes opgevraagd om een idee te krij-gen van het kostenaspect. We zaten dan ook in gespannen afwachting van de uit-komst van het interne financiële beraad bij de gemeente. Tot in februari van dit jaar het verlossende telefoontje kwam. De mededeling was dermate mooi dat ik een dag later voor alle zekerheid toch maar even heb teruggebeld met de vraag of ik het wel echt goed had ge-hoord. Gelukkig was dat zo. Enkele da-gen daarna kwam de officiële brief met als onderwerp 'gereserveerde middelen Oude Begraafplaats' en kon ik het dus nog eens rustig nalezen.

Het Vrijmetselaarsgraf

Over de jaren 2015 en 2016 is ons een bedrag toegekend waarmee we in staat zijn enkele dringende restauraties te laten uitvoeren en ook 'gevaarlijke' grafstenen aan te pakken. Aangezien het veiligheidsaspect (voor zowel bezoekers als werkgroepsleden bij hun bezigheden aan en om de graven) voorop staat, is met dit laatste begonnen.

Als eerste is ons 'vrijmetselaarsgraf' aangepakt. De grafsteen stond op omvallen en vormde zo een reëel gevaar. Als

u de begraafplaats oploopt is dit graf zo'n beetje in het middelpunt van de begraafplaats haast niet te missen. Dat is vooral te danken aan de opvallende bekleding van de grafsteen: een zwarte glazen plaat met daarin geëtst afbeeldingen van vrijmetselaarstekens en -attributen en met de opwekkende tekst *Hebt elkander lief*. De restauratie is uitgevoerd door restaurateur Jaap Wegerif uit Baarn en de steen staat inmiddels weer keurig in het lood, terwijl ook de glazen plaat enig herstelwerk heeft ondergaan.

Johan Frederik Hendrik Guimond de Briquemond

6163

Guimond de Briquemond

Verder zijn door de firma Dorrestein een achttal graven weer 'veilig gesteld'. Die waren ernstig gebarsten of verzakt. Door de grafstenen van een ondersteuning te voorzien kwamen die weer horizontaal te liggen en konden de diverse stukken weer netjes tegen elkaar aan worden geschoven.

Dan staat nog op het programma de restauratie van het (praal)graf van Guimond de Briquemond. Voor het graf-

monument zelf staat dat gepland voor 2016, eveneens door Jaap Wegerif uit te voeren. Ook de trap naar de grafkelder moet worden aangepakt. Hierover zijn we momenteel met een aannemer in gesprek om te kijken wat er moet of kan gebeuren. Dat is mede afhankelijk van de beschikbare fondsen.

En zo veranderde een noodkreet in een juichkreet!

Baerne

DE ALOYSIUSSCHOOL (DEEL 2)

In het vorige nummer van de Baerne werd de geschiedenis beschreven van de *St. Aloysiusschool* voor gewoon lager onderwijs aan de Kerkstraat vanaf haar oprichting in 1895 tot en met de opening van de *St. Bonifaciusschool* voor gewoon lager onderwijs en uitgebreid lager onderwijs aan diezelfde Kerkstraat in 1921. Beide scholen stonden gebroederlijk naast elkaar en de leerlingen en hun ouders bezochten gezamenlijk de H. missen in de *St. Nicolaaskerk* aan de overzijde van de straat, maar van enige samenwerking was geen sprake, eerder nog: er was sprake van een stevige concurrentie!

In deel 2 wordt de verdere geschiedenis van de Aloysiusschool beschreven tot aan de jaren zeventig. De Bonifaciusschool zal ook in dit stukje een rol van belang blijven spelen al is het maar om het feit dat de huidige Aloysiusschool in het gebouw van de Bonifaciusschool gehuisvest is.

door: Martin Brey

Uitbreiding van het onderwijs

Tijdens een vergadering van het Kerkbestuur op 22 juni 1925 wordt er voor het eerst gesproken over plannen ter oprichting van een tehuis voor ouden van dagen en men wil voor het organiseren en het verzorgen Eerwaarde Zusters aanstellen. Ook is het plan om deze zusters een taak te geven in de wijkverpleging, het nijverheidsonderwijs en bij het leiden van een bewaarschool. Pastoor J.G.Th. van Oppenraay geeft in de vergadering van het Kerkbestuur op 19 oktober 1926 aan dat het kleuteronderwijs eventueel in de Bonifaciusschool kan worden ondergebracht en men zal een aantal zusters uit Amersfoort verzoeken met dit onderwijs te beginnen. De heer Koëter (hoofd van de Bonifaciusschool) zal de nodige informatie bij het Bureau voor Katholiek Onderwijs in Den Haag inwinnen over

hoe dit onderwijs vorm te geven. Deze ideeën waren niet nieuw, al in het begin van de twintigste eeuw had de toenmalige pastoor van de parochie van de H. Nicolaas, de eerwaarde heer P.J.C. Kok, een verzoek gericht aan het Moederhuis van de Zusters van de *Congregatie van de Onze Lieve Vrouwe* in Amersfoort, om in Baarn een Zusterhuis te openen. Door gebrek aan geschikte krachten kon men destijds niet op dit verzoek ingaan.

In april 1927 wordt de villa *Maria Oord*¹ met terrein, tuinmanswoning en broeikas naast de *Nicolaaskerk* aangekocht. Begin mei 1927 komen de zusters voor een nadere bespreking naar Baarn en er wordt afgesproken dat zij een naaischool en tegen het eind van september van dat jaar een bewaarschool zullen oprichten, mits er aanmeldingen voor zijn. Ook zijn er al zeven aanmeldingen van ouden van dagen voor pension bij

de zusters. Met deze informatie worden er wat kleine interne verbouwingen aan het huis verricht, zoals een kapelletje, en is het daarna geschikt om als zusterhuis te worden gebruikt. Op 6 oktober 1927 wordt het zusterhuis officieel in gebruik genomen en kunnen de zusters hun werkzaamheden in Baarn een aanvang laten nemen.

R.K. Fröbelonderwijs in Baarn is nu een feit. Twee lokalen aan de korte benedengang van de Bonifaciuschool zijn voor de kleuters beschikbaar. Wanneer

deze ruimte niet meer afdoende blijkt wordt ook nog gebruik gemaakt van de Aloysiusschool en wordt er zelfs gebruik gemaakt van een lokaliteit in het zusterhuis zelf.

De crisis van de jaren dertig

De wereldomvattende economische depressie heeft ook gevolgen voor het onderwijs. Zowel het Rijk als de gemeenten moeten bezuinigen. In 1932 wordt de rijksvergoeding voor het herhalingsonderwijs afgeschaft, verdwijnt het Frans

Luchtfoto van de omgeving van de Nicolaaskerk. Rechts op de voorgrond het Zusterhuis (de witte villa) en links de beide scholen (coll. groenegraf.nl)

Gegevens betreffende het aantal leerlingen in het lager onderwijs per 16 september 1940

	St. Aloysius	St. Bonifacius
Schoolgaande kinderen	90	238
Schoolverlaters	8	47
naar vervolgschool voor l.o.	-	13
naar vervolgschool voor u.l.o.	-	29
naar H.B.S. of Gymnasium	-	4
naar een school voor ambachts- of nijverheidsonderwijs	1	1
geen verder schoolbezoek	7	-

van het rooster, het aantal leerlingen per klas wordt verhoogd en de onderwijs-salarissen worden verlaagd. Meer dan 500 kleine (en voornamelijk openbare) lagere scholen zijn opgeheven² en duizenden onderwijzers zijn werkloos geworden.

Ook de Aloysiusschool raakt hierdoor in de problemen. Sinds de oprichting van de Bonifaciuschool loopt het al niet meer zo lekker met de school³ en dat is vooral te merken aan het leerlingen-aantal.

In 1920 had de school nog 180 leerlingen, in 1930 waren dat er 111 en in 1940 telt het Aloysius er nog slechts 90! Ter vergelijking: op dat moment telt de Bonifaciuschool (het lagere schoolge-deelte) er 238. (zie ook tabel 1).

In de dertiger jaren verdwijnen er dan ook diverse leerkrachten door bezuinigingen, maar vooral door de terugloop van het leerlingenaantal. Eind jaren dertig heeft de Aloysiusschool nog slechts drie (bevoegde) leerkrachten en daar-

naast nog de zoon van de hoofdonderwijzer die als 'kwekeling met akte' wel bevoegd onderwijzer is, maar niet betaald wordt voor zijn diensten. Op deze manier kan hij ervaring opdoen en hopen dat er elders een betaalde vacature voor hem beschikbaar komt. Vele jonge onderwijzers delen zijn situatie. Voor oudere collega's zijn er gelukkig nog wel manieren om hun verlaagde salarissen aan te vullen, bijvoorbeeld door het les geven op avondschoolen. Of zoals hoofdonderwijzer Schouten het doet, hij gaat 's middags een aantal uren les geven bij de 'buren', de Bonifacius-ulo.

De oorlogsjaren

Het onderwijs in de eerste jaren van de oorlog kan ongestoord doorgang vinden. De twee scholen gaan ieder op hun eigen wijze verder en op 31 september 1941 krijgt de Aloysiusschool een nieuw schoolhoofd, de heer F.H.A. Wissink uit Zutphen. De heer Schouten gaat met pensioen.

Het nieuwe hoofd der school gaat met zijn gezin wonen in de onderwijzerswoning vóór de school (aan de Kerkstraat dus). Samen met de in 1942 naar de Nicolaasparochie gekomen kapelaan Bax, ijvert dit schoolhoofd voor het veranderen van de absurde situatie tussen de twee scholen. Maar voordat zij daarin iets kunnen wijzigen, gooit de bezetter roet in het eten. Ook plannen voor de oprichting van een centrale school voor Voortgezet Lager Onderwijs in de Aloysiusschool moeten worden opgeschort.

In 1942 vorderde de Duitse bezetter al eens tijdelijk de beide scholen, maar in 1943 wordt deze situatie permanent. De klaslokalen worden leeggehaald en het meubilair wordt opgeslagen in afwachting van betere tijden. Ook het huis van meester Wissink wordt gevorderd en hij moet met zijn gezin gedwongen verhuizen naar de Korte Schoolstraat (nu Kapelstraat).

Het lesgeven wordt ernstig belemmerd door de situatie. Er worden tijdelijke onderkomens voor het geven van de lessen gevonden: het *Nutsgebouw* in de Penstraat, het *St.-Nicolaasgebouw* aan de Hoofdstraat (op die plek staat nu de Openbare Bibliotheek), het gebouw *Christelijk Belangen* op de hoek van Leestraat en Parkstraat (waar nu het kleuterspeelplein van de *Amalia-Astroschool* is) en de Laanstraat-kerk (nu de locatie van de *ABN-Amrobank*).

De lessen worden steeds schaarser en de leerlingen wordt verzocht om op schooldagen naar de vroegmis van 7

uur te gaan. Vanaf de preekstoel wordt dan voorgelezen welke klas waar les zal krijgen.

De sociale ongelijkheid tussen beide scholen verdwijnt onder invloed van de bezetting steeds verder. Zo gaan steeds meer kinderen klompen dragen (ook die van de Bonifaciusschool) omdat er geen schoenen meer verkrijgbaar zijn. Dit zeer tegen de wens van de heer Koëter, die zijn school liever niet in een tweede klompenschool ziet veranderen. Een ooggetuige, een leerlinge van de Bonifaciusschool, vertelt over het reilen en zeilen van beide scholen tijdens die laatste oorlogsjaren⁴:

De Bonifaciusschool en de Aloysiusschool werden bezet door de Duitsers. De schutting tussen beide scholen werd weggebroken. Het schoolplein van de Aloysiusschool was omgetoverd in een wirwar van loopgraven, natuurlijk om bij beschieting in te vluchten. Ook het schoolplein van de Bonifaciusschool had aan de Penstraatzijde loopgraven. Het middenplein bleef vrij voor 'appèl'. Hoe ik dit zo goed weet? Wel ik woonde in de Penstraat. Langs de gehele buitenkant van beide schoolterreinen werd een enorme prikkeldraadversperring aangebracht. De ingang aan de Penstraat-zijde verviel daardoor. Aan de Kerkstraatzijde verschenen 'wachtposten'. In de loop van 1944 hadden ze de Duitse soldaten kennelijk nodig aan het front, want ze verdwenen uit onze school en werden vervangen door de N.S.K.K. (Nationaal Socialistisch Kraftwagen Korps). Dit waren Hollanders in dienst van de Duitsers. Ik geloof voorname-lijk in de Bonifaciusschool. Ik dacht dat in de Aloysiusschool de Duitsers bleven, maar dat weet ik niet zeker.

Toen de geallieerden hoe langer hoe meer veld gingen winnen, gebeurden er bij de Bonifaciussschool en Aloysiussschool ook hele nare dingen. De N.S.K.K. verdween weer en er kwamen weer andere Duitsers in de scholen. Het gebeurde in die tijd, dat er 's nachts nog wel eens een schot viel, dan had een soldaat kennelijk iets niet goed gedaan of had geprobeerd over de prikkeldraadversperring te vluchten. Ze werden dan in de loopgraven begraven. (Na de oorlog zijn ze gevonden). Eenmaal hebben ze als waarschuwing voor de anderen, zo een soldaat de gehele dag in het prikkeldraad laten hangen. Dit gebeurde aan de Penstraat-zijde. Toen op 25 april (1945) Baarn vanaf de overkant van de Eem beschoten werd door granaatvuur, hebben de bewoners van de Penstraat de volgende dag de Duitsers gevraagd, om de prikkeldraadversperring door te mogen knippen, dan konden zij bij een volgende aanval in de loopgraven schuilen. Het prikkeldraad mocht weg, maar de loopgraven hebben ze niet behoeven te gebruiken. Er is niet meer geschoten. Toen op 7 mei (1945) de Engelse tanks Baarn binnenreden, heeft de Bonifaciussschool voor onderdak voor de nacht gediend. Wij kinderen waren op de Brink, toen ze binnenreden. Ze vroegen ons namelijk of we een school wisten waar ze konden overnachten. Wij zijn op de tanks geklommen en hebben ze mee geloodst naar de Kerkstraat. Daar hingen boven uit de ramen van de school nog wat achtergebleven Duitsers en ze zwaaiden warempel ook nog. Ze waren kennelijk blij, dat het voorbij was. In een ommezien stond het schoolplein vol tanks en legerwagens. 's Avonds zijn we nog gaan kijken. We kregen zeep en chocolade, ook sigaretten voor onze vaders. Duitsers en Engelsen vierden gezamenlijk het einde van de oorlog.

Het einde van de oorlog betekent ook het einde van de Bonifaciussschool als lagere school. Door de bezetting zijn de scholen steeds verder naar elkaar toegroeid en de eerst zo gekoesterde tegenstellingen zijn verdwenen. De wens van meester Wissink en kapelaan Bax om naar één lagere school te streven wordt per 1 september 1945 bewaarheid. De R.K. lagere school heet in het vervolg de St.-Aloysiussschool, met de heer Wissink als hoofd, en de school voor uitgebreid lager onderwijs heet voortaan de St.-Bonifaciussschool, met de heer Koëter als hoofd.⁶

Tot aan de jaren zeventig

Na de oorlog trekt de Aloysiussschool in beide gebouwen. Die zijn echter door de bezetter in een zodanige uitgewoonde staat achtergelaten, dat ze wegens het aanwezige ongedierte moeten worden ontsmet. Ook zijn er vele vernielingen in en aan beide gebouwen. Om dit te herstellen is een bedrag van f 15.000 nodig, voor die jaren ongekend veel geld. De Bonifacius-ulo blijft in haar oude lokalen op de bovenverdieping van het gebouw dat voorheen geheel tot haar beschikking stond.

In 1948 wordt het plan opgevat om het oude Aloysiusgebouw te gaan verbouwen en daar dan de ulo in onder te brengen. Verbouwing is hard nodig, want vooral de hygiënische toestand is volgens de schoolarts onhoudbaar. Het plan van de Bussumse architect Van Putten wordt een jaar later bij de gemeente Baarn ingediend en goedge-

Het team van de Aloysiusschool in 1947. Vooraan in het midden, pastoor Kaarsgaren en rechts van hem meester Wissink. (jubileumboek 100 jaar Aloyuisschool)

keurd voor de somma van f 30.000.

Op 1 augustus 1950 begint de verbouwing, waarbij vooral de benedenverdieping grondig wordt aangepakt. De oude, tegen de buitenwand van de school aangebouwde, toiletten worden weggebroken en er komen nieuwe, aan de eisen van de tijd voldoende, inpan-dige toiletten.

De lokalen krijgen grote, lage raampartijen die op het schoolplein uitzien. De oude ingang aan de Kerkstraat komt te vervallen en daarvoor in de plaats komt een fraaie ingangspartij aan de kant van de grote speelplaats. Op 5 februari 1951 is de verbouwing klaar. Maar... vanwege de leerlingenaantallen van beide scholen is het handiger als de bestaande situatie

niet verandert. Dat houdt in dat de ulo op haar bovenverdieping blijft zitten.

In de pas verbouwde Aloysiusschool behoudt het kerkkoor wel haar repetitielokaal, dat ook dienst blijft doen voor diverse godsdienstcursussen.

De heer Wissink besluit, niet lang na de verbouwing, om naar een nieuwe functie in Arnhem te solliciteren en wanneer hij daar wordt aangesteld, volgt de heer J.W.Ch. van Gisbergen hem als schoolhoofd op. De heer van Gisbergen was al een jaar eerder als onderwijzer aan de school aangesteld, nadat hij met zijn gezin uit Indonesië was teruggekeerd.

Rond deze tijd speelt ook opnieuw het verhaal rond het Voortgezet Gewoon

Lager Onderwijs. Leerlingen uit het gewone lager onderwijs waren niet verplicht om na het afronden van hun schooltijd nog een school te bezoeken. Op de Aloysiusschool speelde dit fenomeen zeker ook een rol, gezien een drietal opmerkingen in de notulen van het Kerkbestuur in de jaren 1946-1948 (zie ook de desbetreffende cijfers uit tabel 1). Wanneer in 1950 de 8-jarige leerplicht wordt ingesteld, worstelt men met het probleem: Wat doe ik met deze leerlingen gedurende deze twee extra jaren?

De 7e en 8e klas werden ingesteld en boden de leerlingen de gelegenheid om op een meer prettige manier, toch de nodige kennis en handigheid bij te brengen. Er wordt van de leerkrachten verwacht, dat zij met prettiger lesmateriaal de kinderen hetzelfde leren wat ook in - meestal dorre - boekjes te vinden is. Ook de Aloysiusschool krijgt zo'n vgl-opleiding. Het is een aparte school met de heer Van Gisbergen als hoofd.

Op 15 september 1953 breekt er, door onvoorzichtigheid, brand uit in de verbouwde school. De bovenverdieping brandt helemaal uit en op de benedenverdieping is veel waterschade.

Opnieuw moeten er lessen gegeven worden op andere locaties, zoals het *Nutsgebouw* en de *Koningin Julianaschool* aan de Eemnesserweg (nu het gebouw waarin de *Woongroep Ouderen Baarn* is gehuisvest). In maart 1954 beginnen de renovatiewerkzaamheden, ontworpen door architect V.d. Wardt en gericht door de firma Limper & Zonen. Die

brenge(n) zoveel overlast met zich mee, dat de lessen in het buurgebouw daar ernstig hinder van ondervinden.

Op 21 juni van hetzelfde jaar, op de feestdag van de H. Aloysius, wordt de totaal vernieuwde en nu ook vergrote school door pastoor Kaarsgaren ingewijd. Bij de renovatie van de school is ook terdege rekening gehouden met de specifieke wensen voor het vgl.

Door toename van het aantal inwoners van Baarn en de plezierige leiding van de heer van Gisbergen, neemt het leerlingenaantal steeds verder toe en de Aloysiusschool begint uit haar voegen te barsten. In de vergadering van het Kerkbestuur van 26 februari 1956 wordt de heer Van Gisbergen door het bestuur opgedragen in Den Haag te informeren naar de eisen voor het oprichten van een nieuwe school op de Oosterhei. Dit resulteert in het opdracht geven aan architect V.d. Wardt voor het maken van de benodigde tekeningen voor de nieuw te bouwen school. Pas in 1962 zal de nieuwe school, de *St.-Josephschool* (later *Eemdalschool* en nu *De Kleine Stad*), klaar zijn, ze staat naast de *Mariakerk* aan de Maatkampweg. Maar reeds in oktober 1959 wordt de heer C.A.M. Bakker als hoofd van de nieuw te bouwen school aangesteld. Direct na de kerstvakantie (januari 1960) begint hij onder niet al te gunstige omstandigheden met een groep kinderen in het *Nutsgebouw* aan de Burgermeester Penstraat.

Omdat een deel van de leerlingen naar de nieuwe school toegaat, daalt het leer-

Leslokaal voor het vglo in het gerenoveerde Aloysiusgebouw. Door het raam is het Bonifaciusgebouw zichtbaar. (coll. M. Brey)

lingenaantal op de Aloysiusschool en moeten een aantal leerkrachten op de Jozefschool gaan werken.

Op de Bonifacius-ulo is in 1961 het toenmalige hoofd, de heer A.J.M. van Breukelen, plotseling overleden. Zijn opvolger, de heer B.J. Lelieveld, stelt aan de heer Van Gisbergen voor om de bovenverdieping van de 'Bonifaciuschool' te ruilen tegen het recent verbouwde Aloysiusgebouw. Wanneer het schoolbestuur⁵ hiermee akkoord gaat is de ruil gesloten. In de paasvakantie van 1961 vindt de ruil plaats en is er eindelijk een

einde gekomen aan de verwarring. De Bonifaciuschool op Kerkstraat 28 en de Aloysiusschool op Kerkstraat 32.

Echt rustig wordt het echter niet voor het Aloysius. Nederland is aan het veranderen en het onderwijs verandert mee, bijv. door de aanname van de 'Mammoetwet' in 1962. Dat stelt ook weer nieuwe eisen aan de gebruikte gebouwen. Ook betekent het invoeren van deze wet dat de lagere schooltijd nog maar 6 jaar mag duren en dat men voor het vervolgonderwijs is aangewezen op

lavo, mavo, havo en vwo. Dit betekent ook het einde van scholen voor vglo! Omdat het oude Bonifaciusgebouw, daar waar de Aloysiusschool nu inzit, al weer veertig jaar oud is, moet er dus ook hier verbouwd gaan worden. Voor f 200.000 wordt er in vanaf augustus 1964 het nodige aan de school verandert. Er komen grote, stalen raamkozijnen in de plaats van de oude houten exemplaren, de plafonds worden vervangen, de gymzaal wordt opgeknapt en het handenarbeidlokaal vernieuwd. Ook wordt de school van binnen en van buiten geschilderd. Pas in april 1965 is de verbouwing klaar en ook nu heeft het onderwijs ernstig onder de werkzaamheden te lijden gehad.

In 1967 wordt er opnieuw een nieuwe R.K. school in Baarn geopend. Het is de *Montinschool* aan de Wagenaarlaan. Met als hoofd de heer Timmermans. Dit betekent wederom een adering voor de Aloysiusschool, want minder leerlingen leidt ook tot minder inkomsten. Al in december 1965 stuurde de heer Van Gisbergen een schrijven aan de ouders van de leerlingen rond, om te kunnen inventariseren welke kinderen naar de nieuwe school zouden gaan en welke dus bij hem op school zouden blijven. Dat pakte niet gunstig uit voor het Aloysius en het aantal leerkrachten loopt in januari 1968 terug van 10 naar 9. De heer Van Gisbergen gaat in de loop van 1968 met ziekteverlof en de heer N. Schouten treedt op als waarnemend hoofd. Wanneer de heer Van Gisbergen

niet terugkeert op school, benoemt het schoolbestuur de heer R.A.G. Broekhoven met ingang van augustus 1969 tot zijn opvolger.

Dit was het tweede deel in een serie artikelen rond de 120-jarige Aloysiusschool. Een derde deel zal in een volgend nummer van de Baerne worden opgenomen.

Bronnen

Jubileumboekcommissie (in het bijzonder de heer Ph. Schouten die al het historisch materiaal verzamelde en op schrift stelde), *100 Aloysiusschool, De geschiedenis van een school 1895-1995* (1995)
www.groenegraf.nl

Noten

- 1 *Maria Oord* werd in de 19e eeuw o.a. bewoond door burgemeester J. Laan
- 2 Waarschijnlijk zijn deze bezuinigingen mede de oorzaak van het verdwijnen van de *Wester-school* (de school van 'Meester Pluim') aan de Ferdinand Huycklaan in Baarn (noot van de schrijver)
- 3 Zie deel 1.
- 4 Mw. L. Luikinga; p.. 48-49 in *De geschiedenis van een school 1895-1995*
- 5 Vanaf 3 oktober 1959 is de stichting R.K. Schoolbestuur Baarn verantwoordelijk voor de gang van zaken op de R.K. scholen en dus niet langer een afvaardiging van het Kerkbestuur
- 6 In 1964 verandert het Bonifacius haar naam in *Kennedy-MAVO*.

Baerne

GIFTEN TWEEDE KWARTAAL 2015

Dit kwartaal zag de Oudheidkamer de collectie een stukje uitbreiden met in totaal 24 artikelen, waaronder 12 boeken, 3 DVD's, 1 ingelijste spreuk, 1 zakdoek uit de Tweede Wereldoorlog en 7 voorwerpen in de vorm van reclamedragers van Baarnse bedrijven en instanties. Op de foto een greep uit de aanwinsten. Aan alle gulle gevers onze hartelijke dank!

Ingelijste spreuk (in het Duits) van G. Hornsveld, wijnfles t.g.v. 150 jaar gastvrijheid van café-restaurant De Lage Vuursche, asbak met opdruk J. Breunesse, Eemstraat 36 te Baarn (wasmachines - stofzuigers), kleine kannetjes (2 maten) van Hotel Central te Baarn, beker met oor met opdruk Zorgcentrum Schoonoord, en asbak van timmer- & metselbedrijf Huibers, Ericastraat 14b en Blommerstraat 6 te Baarn.

Baerne

EXPOSITIE 'KUNST MET EEN KROONTJE' .

Na 4 maanden 'Baarn gelooft'- de 'lees en info' tentoonstelling over de Baarnse kerken en hun voorgangers - is het weer tijd voor een andere tentoonstelling in de Oudheidkamer. Wij bieden u ditmaal een 'kijk en geniet' expositie met kunst uit ons eigen depot. Er worden naast foto's ook veel kunst, zoals etsen, schilderijen en beeldhouwwerken getoond.

Vanwege de Baarnse verbondenheid met ons koningshuis hebben wij als thema voor de nieuwe expositie 'Kunst met een kroontje' gekozen en daarmee bedoelen wij kunst die gerelateerd aan de koninklijke familie.

Schilderijen van prinsen, prinsessen, koningen en koninginnen. Maar niet alleen schilderijen, ook plastieken, etsen en decoratieve kunst als vaasjes, bekers, lepel-tjes, voorraadbussen en dergelijke.

Te veel om op te noemen, u kunt het beter komen bekijken.

De nieuwe expositie 'Kunst met een kroontje' werd zaterdag 29 augustus jl. officieel geopend door wethouder T. Stroo. Deze tentoonstelling is vier maanden lang gratis toegankelijk op woensdag van 14.00-16.00 u en op zaterdag van 11.00-13.00 u. Zie ook onze website www.historischkringbaerne.nl

COLOFON

Baerne is een kwartaaluitgave van de Historische Kring Baerne. Vormgeving en druk: Drukkerij BakkerBaarn. Opplage: 850 ex.

Redactie Baerne

Henriëtte Beuk
Martin Breij
Marjo Stam
E redactie@historischekringbaerne.nl

Postadres

Historische Kring Baerne
Postbus 326 - 3740 AH BAARN
T (035) 54 303 77
E info@historischekringbaerne.nl
I historischekringbaerne.nl

Bezoekadres

Oudheidkamer HKB
Hoofdstraat 1a - 3741 AC BAARN
Ingang via de bibliotheek, in het souterrain, door de jeugdbibliotheek. Er is een lift aanwezig.

Openingstijden

Wo. 14-16 u en za. 11-13 u.
Op afspraak andere bezoektijd mogelijk. Bel voor nadere informatie naar (035) 54 303 77 tijdens openingstijden of mail naar info@historischekringbaerne.nl.

Ereleden

Mw. J.M. v.d. Brink-van Wijkvliet
Mw. P.H. Kuijt-Smit

Contributie

Per jaar en per adres € 16.
NL18 INGB 0004.192.133 t.n.v. de Historische Kring Baerne te Baarn. Extra bijdragen zijn van harte welkom.
U ontvangt het kwartaalblad *Baerne* en heeft gratis toegang tot onze lezingen.
De HKB is aangemerkt als culturele ANBI (Algemeen Nut Beogende Instelling). Giften aan een ANBI kunt u van de inkomsten- of vennootschapsbelasting aftrekken. Een erkende ANBI hoeft geen successie- of schenkingsrechten te betalen over legaten en schenkingen. Uw schenking komt dus volledig ten goede aan de HKB.

Verzendkosten Baerne

Buiten Baarn, binnen Nederland: € 8 per jaar. Gelieve contributie plus verzendkosten in één bedrag over te maken.

Verkoopadressen Baerne (in Baarn)

Los exemplaar € 3,50.
Oudheidkamer HKB,
Hoofdstraat 1a;
Boekhandel den Boer,
Laanstraat 69.

Ledenadministratie

Dhr. H.J. Kroon
T (035) 54 130 01
E ledenadministratie@historischekringbaerne.nl

Dagelijks bestuur

Dhr. A.F.N. Mascini
Voorzitter
T (035) 54 145 12

Dhr. J. Guis
Secretaris
T (035) 54 294 01

Dhr. Th. Koot
Penningmeester
T (035) 54 185 27

Algemene bestuursleden

Mw. E.M.M.A. Kuizinga-Claassens
Werkgroep Oudheidkamer
T (035) 54 203 72

Dhr. T.J. Hofstra
Werkgroep Oude Begraafplaats
T (035) 53 115 15

Dhr. J.W.A.A. van der Laan
Werkgroep Archeologie
T (035) 54 116 56

Mw. H.T.M. Beuk
Redactie *Baerne*
M 06 27 357 807

Mw. I.L. Pastoor
Werkgroep Communicatie
M 06 55 702 591

Mw. W. Hordijk-Valk
T (035) 54 114 22

Mw. Th. Kruidenier-Brands
T (035) 54 178 60

AGENDA

- Expositie 'Kunst met een kroontje' tot eind december 2015, Oudheidkamer
- 5-sep Cultureel Festival Baarn, de HKB heeft een stand in de Laanstraat.
 - 12-sep Open Monumentendag met als thema 'Kunst en Ambacht'
 - 19-sep Excursie naar Doorn, verzamelen 9:45 u op het Stationsplein
 - 6-okt Lezing 'Historisch ontwerpen?', door architect Hans Ruijsseenaars in Het Brandpunt, Oude Utrechtseweg 4a te Baarn, zaal open 19.30 u, aanvang 20.00 u.
 - 24 nov Lezing 'Stadhouder-koning Willem III en Bentinck, liefde of lust' door Lenny Klijn in Het Brandpunt, aanvang 20:00 u.

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie.

BOEKHANDEL DEN BOER

Laanstraat 67-69 - 3743 BC Baarn - Telefoon 035 - 542 68 51
www.denboer.nl

Gespecialiseerd
in literatuur,
kunst- en kinderboeken

**RUGCENTRUM
BAARN**
specialisten in beweging

**U bent van harte
welkom in onze
moderne praktijk,
met een vriendelijk
en professioneel
team.**

**U kunt bij ons altijd
terecht voor:**

- klachten in spieren en gewrichten
- revalidatie na operatie, ziekte of blessure
- knie- en heupklachten
- rugklachten
- ischias en kleine hernia's
- nek-, schouder- en armklachten
- hoofdpijn

- via ondermeer:
- chiropractie
- fysiotherapie
- manuele therapie
- cesar-mensendieck
- podotherapie
- sportmassage

tevens:

- pilates
- fysio-fitness

**Plataanlaan 5 3741 WE
www.rugcentrumbaarn.nl**

Baarn tel: 5411346

Dit lid van de Historische Kring Baerne is op deze manier uitgenodigd voor een persoonlijke rondleiding (op afspraak) bij Rugcentrum Baarn, inclusief koffie.